

ע"פ 6322/20 - חוסיין רחאל נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים

ע"פ 6322/20

לפני:

כבוד השופט י' אלרון
כבוד השופט א' שטיין
כבוד השופט ח' כבוב

המערער:

חוסיין רחאל

נ ג ד

המשיבה:

מדינת ישראל

ערעור על הכרעת דינו וגזר דינו של בית המשפט
המחוזי בנצרת ב-תפ"ח 27695-02-16 מיום
28.7.2020 שניתנו על ידי סג"נ א' הלמן והשופטים: י'
שטרית ו-ס' דבור

תאריך הישיבה:

י"ד בתמוז התשפ"ב (13.07.2022)

בשם המערער:

עו"ד משה שרמן; עו"ד חיים רוט

בשם המשיבה:

עו"ד עמרי כהן

מתורגמנית:

גב' ענדליב שהואן

פסק-דין

השופט י' אלרון:

המערער, חוסיין רחאל (להלן: המערער), הורשע ברצח אחותו - רנין רחאל ז"ל (להלן: המנוחה), לפי סעיף
עמוד 1

300(א)(2) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: החוק), בנוסחו הקודם; ובעבירות של חטיפה לשם רצח, הצתה וחבלה בכוונה מחמירה. בגין הרשעתו, נגזר עליו עונש של מאסר עולם בתוספת שש וחצי שנות מאסר בפועל, אשר ירוצו במצטבר. כמו כן, חולט הרכב שבו נעשה שימוש במסגרת ביצוע הרצח.

הערעור שלפנינו מופנה כלפי הכרעת דינו של בית המשפט המחוזי בנצרת (סג"נ א' הלמן, השופטת י' שטרית והשופט ס' דבור) ב-תפ"ח 27695-02-16, מיום 2.6.2019, וכן כלפי חומרת העונש שנגזר על המערער בגזר הדין מיום 28.7.2020.

עיקרי כתב האישום

1. מספר חודשים עובר ליום 12.1.2016, המנוחה ואחותה - רנא רחאל (להלן: רנא), עזבו את בית המשפחה בכפר זרזיר (להלן: הבית). עזיבת המנוחה את הבית ואורח החיים שניהלה לא היו לרוחו של המערער.

ביום 3.8.2015, סמוך לשעה 17:00, בעוד המנוחה שוהה באזור מרכז רסקו שבנוף הגליל, המערער הגיע למקום ברכב מסוג טויוטה (להלן: הרכב או רכב הטויוטה), יחד עם אמו ואחת מאחיותיו. הוא הבחין במנוחה וקרא לה, אולם משחששה ממנו החלה להימלט. במנוסתה, הגיעה לחניית רכבים סמוכה. שם, המערער איים עליה כי יירה בה, שלף אקדח או כלי אחר הדומה לאקדח ודרך אותו. בעוד המנוחה ממשיכה במנוסתה, המערער נסע ברכבו אחורנית במהירות לעברה, פגע בה ונמלט מהמקום (אירוע זה יכונה להלן: אירוע הדריסה). למנוחה נגרמה חבלה בכף רגלה הימנית והיא פונתה לבית החולים לקבלת טיפול רפואי. בעקבות אירוע הדריסה המערער הוכרז כדרוש חקירה, והמנוחה הוציאה צו הגנה נגדו ונגד אחרים מבני משפחתה.

ביום 12.1.2016, המערער ביקש מסעיד אבו ראס (להלן: סעיד), אשר באותה תקופה היה בקשר עם רנא, כי יפגיש בינו לבינה בתחנת דלק שבעילוט (להלן: תחנת הדלקבעילוט).

באותו היום, בשעה 20:00 לערך, המערער נסע ברכב לכפר מנדא כאשר הוא מצויד בפטיש, כבל ובקבוק המכיל חומר דליק. סמוך לשעה 20:48, המערער נפגש עם דיב ודיאב מוראד (להלן בהתאמה: דיב ו-דיאב) בתחנת דלק בכפר מנדא. המערער, בהיותו מודע לכך שהוכרז כדרוש חקירה כאמור, חשש כי יעצר על-ידי משטרת ישראל. בשל חששו, ביקש מהשניים לנסוע לפניו ברכב נוסף עד לתחנת הדלק בעילוט על מנת לוודא שאין ניידות משטרה במקום. כפי שסוכם, דיב ודיאב נסעו לכיוון התחנה ברכב מסוג סקודה ואחריהם המערער נסע ברכב הטויוטה.

סמוך לשעה 20:50, סעיד ורנא הגיעו לתחנת הדלק בעילוט והמתינו להגעת המערער. בחלוף מספר דקות דיב ודיאב הגיעו לתחנה, וידאו כי אין במקום ניידות משטרה והודיעו על כך למערער. בשעה 21:04 לערך, המערער הגיע למקום ברכבו. בשלב זה, רנא עברה מרכבו של סעיד לרכבו של המערער.

באותה העת, המנוחה שהתה בשטח הסמוך לכפר משהד. המערער נסע למקום הימצאותה כשדיב ודיאב בעקבותיו. בהגיעם לשטח זה, המערער ירד מהרכב, ניגש לרנין והורה לה לעלות לרכבו. משסירבה, המערער משך

עמוד 2

אותה לכיוון הרכב, והכניסה בכוח לתוכו בעזרתם של אחרים.

המערער, רנא, המנוחה ודיאב, נסעו ברכב הטיוטה לכיוון צומת המוביל, כאשר דיב נוהג ברכב הסקודה בעקבותיהם. משהמערער הגיע לחורשה הסמוכה לחנתון, עצר את הרכב ומשך ממנו את המנוחה בכוח תוך שהוא מכה אותה בידי. כל אותה העת, המנוחה בכתה, התחננה על חייה וביקשה מהמערער כי יחוס עליה. המערער לא שעה לתחנוני המנוחה, והכה אותה בפטיש, הפילה ארצה, והוסיף להכותה בראשה באמצעות הפטיש. המערער הכה את המנוחה כ-11 פעמים עד שניפץ את גולגולתה. אז, שפך על המנוחה חומר דליק, הציתה ונמלט מהמקום. כתוצאה מכך, נגרם מותה של המנוחה.

מיום האירוע האמור ועד ליום 17.1.2016, המערער היה במנוסה. ביום 17.1.2016, עת נסע באוטובוס בחיפה, המערער התבקש להזדהות על ידי שוטר והתחזה לאדם אחר.

2. בגין מעשיו, יוחסו למערער עבירת רצח, לפי סעיף 300(א)(2) לחוק, בנוסחו הקודם; עבירה של חטיפה לשם רצח, לפי סעיפים 369 ו-372 לחוק; עבירה של הצתה, לפי סעיף 448(א) לחוק; ועבירה של חבלה בכוונה מחמירה, לפי סעיף 329(א)(2) לחוק.

תמצית הכרעת הדין

3. בית המשפט המחוזי פרש בהרחבה רבה בהכרעת הדין את תשובת המערער לאישום וגרסאותיו השונות; טענות הצדדים; וכן את חומר הראיות - ובכלל זה העדויות שנשמעו בפרשת התביעה ובפרשת ההגנה. לאחר סקירה זו, פנה לניתוח הראיות והכרעה בסוגיות שהונחו לפתחו.

הכרעת הדין נחלקה לשני חלקים: הראשון, אירוע הדריסה; השני, אירוע הרצח. אשר לאירוע הדריסה, בית המשפט המחוזי קבע כי "המארג הראייתי להוכחת המיוחס לנאשם [המערער - י' א'] [...] נסמך על מספר אדנים ראייתיים, שונים ומאובחנים העולים בקנה אחד זה עם זה ומחזקים האחד את רעו ויש בהם כדי להוכיח ברף ההוכחה הנדרש בפלילים, כי הנאשם ביצע את המעשים המיוחסים לו [...]". (הכרעת הדין, פסקה 851).

מאחר שהסנגור הבהיר בדיון שהתקיים לפנינו כי "עובדתית" הוא מסכים להרשעה באירוע הדריסה, המערער אינו מבקש להשיג על הרשעתו בשל אירוע זה, אמנע מלפרט את קביעותיו ונימוקיו של בית המשפט המחוזי ביחס לו.

4. אפנה אפוא לסקירת הכרעת הדין ביחס לאירוע הרצח. בית המשפט המחוזי, בהכרעת דין מפורטת ומנומקת המונה כמעט 400 עמודים, ניתח בהרחבה את הודעות ועדויות כלל העדים; את שארע ב"עימותים" שנערכו בחקירתם במשטרה בין חלק מהעדים; ואת השחזורים השונים שבוצעו על ידי חלקם. בית המשפט המחוזי הוסיף ובחן את הגרסאות השונות שהוצגו, והשווה את כל אלו לראיות הנוספות הקיימות - ובפרט לתצלומי מצלמות אבטחה ונתוני איכוני תקשורת.

5. בהכרעת הדין, בית המשפט המחוזי בחן את ההתרחשויות באירוע הרצח בחלוקה לשלושה שלבים מרכזיים - האירוע בתחנת הדלק בעילוט, שם המערער אסף את רנא ברכבו; לקיחת המנוחה מהשטח הסמוך למשהד והכנסתה לרכב; ואירוע הרצח עצמו, אשר התרחש בסמוך לקיבוץ חנתון. אתאר את קביעותיו בקצרה.

6. ביחס להתרחשות בתחנת הדלק בעילוט - סעיד העיד, כי אסף את רנא מטבריה יחד עם חברו מוחמד אבו ח'ייאל ונסע עימם לתחנת הדלק בעילוט. עוד מסר, כי כ-10 דקות לאחר הגעתם לתחנה, המערער הגיע אף הוא למקום ברכב טויוטה כסוף וחנה בסמוך. לדבריו, בשלב זה רנא יצאה מרכבו של סעיד, חיבקה ונישקה את המערער ועלתה לרכבו. המערער הציע לסעיד לבוא עימו למשהד לאסוף את המנוחה וסעיד הסכים. במהלך הנסיעה לכיוון משהד נמלך סעיד בדעתו והחליט לשוב לביתו.

בית המשפט המחוזי אימץ את גרסת סעיד, אותה מצא כ"מהימנה ואמינה", וכי עולים ממנה "אותות האמת". עדותו נתמכה גם בדברי חברו, מוחמד, אשר הוסיף כי הוא זה ששכנע את סעיד שלא להמשיך בעקבות המערער בשל חששו כי "יקרה משהו".

בעדותו בבית המשפט, המערער אישר את קיומו של מפגש זה ואת מעברה של רנא בין הרכבים. העובדה כי דיב ודיאב נסעו אף הם בהתאם למסלול המתואר בכתב האישום, תוך "סריקה" מקדימה לבחינת הימצאותן של ניידות משטרה בדרך שמכפר מנדא ועד לתחנת הדלק בעילוט, הוכחה גם מנתוני איכוני הטלפונים הניידים של השניים. הגעת רכבו של סעיד לתחנת הדלק בעילוט והגעת רכבו של המערער לאחר מכן, כמו גם יציאתם מתחנת הדלק, הוכחה אף היא באמצעות סרטונים ממצלמות האבטחה בתחנת הדלק.

7. אשר לאירוע בשטח הסמוך למשהד - המערער טען בעדותו כי נסע למשהד בעקבות שיחת טלפון שקיבל מחברתה של המנוחה, אשר אמרה לו כי המנוחה "רבה" עם משפחת ע' ונמצאת בכפר משהד. לטענתו, בהגיעו למקום המנוחה הייתה יחפה, בכתה והתווכחה עם בני משפחת ע'. לגרסתו, הוא התערב בוויכוח ו-נ' (להלן: נ'), אחד מבני משפחת ע', הפריד בין הצדדים והרגיע את אחיו הצעירים - ע' ו-מ' שנכחו במקום. עוד העיד המערער, כי דיב ודיאב חיכו לו בכניסה לשטח כאשר הוא נכנס לשטח ברכבו.

לדברי המערער, המנוחה התנגדה לבקשתו להשיב אותה הביתה, אולם הוא ניסה לשכנע אותה ולא עשה כל שימוש בכוח. עוד תיאר, כי דיב ודיאב הגיעו ברכבם לשטח, ויחד עם אחד מבני משפחת ע' החלו למשוך את המנוחה לרכב, בתופסם אותה בידיה וברגליה. עוד סיפר המערער, כי ביקש מהם לחדול ממעשיהם תוך שהוא מבהיר כי אינו מוכן להכניסה בכוח לרכב ובשל כך הניחו את המנוחה ליד הרכב. לגרסתו, לאחר ששוחח עם המנוחה, היא התרצתה והסכימה להיכנס לרכב.

אל מול גרסת המערער באשר להתרחשות בשטח הסמוך למשהד, ניצבו גרסאותיהם של בני משפחת ע'. נ' העיד כי ביקש מהמנוחה בעבר, מספר פעמים, להתרחק מאחיו, מאחר שלא רצה כי הם "יסתבכו". עוד תיאר, כי הגיע לשטח הסמוך למשהד בשעת לילה ושם היו אחיו והמנוחה. לדבריו, גירש את המנוחה מהמקום בשל דאגה לאחיו. ביוצאו מן השטח, פגש במערער. נ' העיד כי המערער נהג ברכב טויוטה ועימו היה רכב נוסף. הם נסעו יחד לשטח. בהגיעם, המערער רצה לקחת את המנוחה ומשאחיו של נ' ביקשו לעזור לה, אמר להם לבל יתערבו.

נ' הוסיף, כי לאחר שהמערער התקשר וביקש מהאנשים ברכב הנוסף שיגיעו, הרכב הנוסף הגיע וממנו יצאו שני אנשים. המנוחה הוכנסה לרכבו של המערער בכוח על ידי המערער ואדם או שניים נוספים. נ' העיד כי אחיו כלל לא התקרבו והוא תפס אותם בידיו על מנת שלא יתערבו במתרחש. בית המשפט המחוזי מצא את עדות נ' כאמינה ומימנה.

8. בית המשפט המחוזי הוסיף וסקר את שמסרו אחיו הצעירים של נ' בהודעותיהם במשטרה - ע' סיפר כי בעודם בשטח הסמוך למשהד הגיעה המנוחה למקום. בשלב מסוים הגיעו לשטח שני רכבים - אחד מסוג טויוטה והשני מסוג סקודה. מרכב הטויוטה יצא בחור שהוא אינו מכיר אותו, אך הבין כי הוא אחיה של המנוחה, אשר ביקש ממנה להיכנס לרכב. המנוחה התנגדה, ואחיו, נ', אמר לו "לא להתערב כי הוא אחיה וזה הכבוד שלו" (ת/152, עמ' 1, ש' 13). אז, המערער התקשר לאנשים שהגיעו מתוך רכב הסקודה, ויצאו ממנו שני צעירים "בריונים" אשר עזרו למערער למשוך את המנוחה לרכב.

בעדותו בבית המשפט ע' לא חזר על חלק מהפרטים שמסר בחקירתו במשטרה. ע' עומת עם העובדה שבהודעתו במשטרה מסר שהרימו את ה"בחורה" בכוח, משכו אותה על הרצפה והכניסו אותה בכוח לתוך הרכב, ולכך השיב כי הוא אינו זוכר. על כן, הוכרז כ"עד עוין" והודעתו במשטרה (ת/152) הוגשה בהתאם לסעיף 10א לפקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א-1971 (להלן: פקודת הראיות). בית המשפט המחוזי העדיף, לאחר שבחן באופן בלתי אמצעי את עדותו של ע' בבית המשפט, את אמרת החוץ אותה מסר במשטרה ואשר תוארה בקצרה לעיל.

האח השלישי, מ', מסר בהודעתו במשטרה (ת/153) כי בעודו יושב עם אחיו נ' ו-ע' בשטח הסמוך למשהד, הגיע אחי המנוחה, אמר "שזה הכבוד שלי" וביקש מהמנוחה להיכנס לרכב. מ' תיאר כי המנוחה התנגדה, אך לאחר ששני הבחורים הנוספים שהיו ברכב השני ירדו ממנו, היא הסכימה לעלות לרכב. נוכח גרסתו בבית המשפט, בה חזר בו מדברים מהותיים שמסר בהודעתו האמורה במשטרה, הוכרז אף הוא כ"עד עוין" והודעתו הוגשה בהתאם לסעיף 10א לפקודת הראיות. בית המשפט המחוזי העדיף את שמסר מ' בהודעתו במשטרה, על פני עדותו בבית המשפט.

9. באשר למידת התנגדות המנוחה כאמור, בית המשפט המחוזי נדרש לאי ההתאמה שבין הדברים שמסרו נ' ו-ע', לגרסתו של מ'. בית המשפט המחוזי העדיף את דבריהם של נ' ו-ע', תוך שציין כי מ' העיד על עצמו כי היה שתוי באותה העת, ודחה את גרסת המערער לאירועים בשטח הסמוך למשהד. צוין, בין היתר, כי גרסתו אינה מספקת הסבר לסירובה של המנוחה לבוא עמו, בהיותה מסוכסכת כביכול עם משפחת ע'; וכי מדובר ב"גרסה כבושה" שהועלתה לראשונה בעדותו בבית המשפט.

קביעה זו, בשילוב עם ראיות נוספות, ביניהן עדותה של עדה נוספת - נירית קרצ'ון, וכן הגרסאות שמסרו רנא ודיאב לאירועים אלו, הובילה את בית המשפט המחוזי למסקנה כי המנוחה הועלתה לרכב בכוח בסיועם של אחרים.

10. לאחר קביעות אלו, בית המשפט המחוזי פנה להכריע באשר להתרחשות בזירת הרצח עצמה.

בפתח חלק זה, בית המשפט המחוזי סקר, לפרטי פרטים, את השתלשלות גרסאותיו של דיב בחקירות השונות

במשטרה; את גרסתו בעימות שנערך בינו לבין רנא ובעימות שנערך בינו לבין דיאב; את הליך ההובלה והצבעה שביצע ביום 25.1.2016; וכן את עדותו של דיב, בשתי הפעמים שבהן העיד בבית המשפט.

נוכח גרסתו של דיב בבית המשפט לפיה שכח "את כל הסיפור" וכלל אינו זוכר האם נפגש עם המערער או דיאב ביום הרצח, הוא הוכרז כ"עד עוין". הודעותיו במשטרה, דיסקים ותמלולים רלוונטיים, הוגשו בהתאם לסעיף 10א לפקודת הראיות. בית המשפט המחוזי קבע כי יש להעדיף חלק מאמרות החוץ אותן דיב מסר על פני עדותו בבית המשפט, נוכח התרשמותו כי עדויות דיב בבית המשפט "היו מתחמקות וכי העד נמנע מלהשיב לשאלות שנשאל".

בית המשפט המחוזי הדגיש כי יש ראיות רבות המחזקות את הגרסה המפורטת שאותה דיב מסר בחקירתו במשטרה ובהליך ההובלה וההצבעה שביצע - בהן פירט והדגים, בין היתר, כיצד המערער הכה את המנוחה בפטיש בראשה. גרסה זו של דיב נתמכה, בין היתר, במחקרי תקשורת, איכונים ובתצלומי מצלמות אבטחה, התואמים להודעות המפורטות שאותן מסר במשטרה.

11. בית המשפט המחוזי הוסיף ופנה לבחינת גרסת דיאב. יצוין, כי עדותו של דיאב נמסרה בדלתיים סגורות והוא אף ביקש למסור את עדותו בבית המשפט בליווי משטרתי. דיאב, בדומה לדיב, לא חזר בעדותו על שמסר בחקירתו במשטרה וטען "אין לי מה לדבר שכחתי והכל אמרתי בחקירות". דיאב העיד אף הוא בשנית, לבקשת הסנגורים. בעדותו השנייה כפר בכך שראה מי הרוצח וטען כי שמע על הרצח ביום שאחרי. לעניין הגרסה שאותה מסר בעדותו השנייה בבית המשפט, נקבע כי היא: "הותירה רושם בלתי אמין ובלתי מהימן ובפני העד לא היה הסבר מניח את הדעת לשינוי מהותי זה בגרסתו. יוער בהקשר זה, כי התנהלותו של דיאב במהלך עדויותיו העידו על חשש רב" (הכרעת הדין, פסקה 968). דיאב הוכרז כ"עד עוין" והודעותיו במשטרה הוגשו כראיה בהתאם לסעיף 10א לפקודת הראיות (ת/139).

מבין הודעותיו של דיאב, ראויה לציון הגרסה שמסר לאחר שנערך עימות בינו לבין דיב, שבה מירר בבכי והתנצל בפני חוקריו על ששיקר להם. בהודעתו זו, מיום 25.1.2016, פירט כיצד בזירת הרצח המערער הכה את המנוחה, והוא ודיאב עזבו את המקום לאחר שהמערער אמר להם לעשות כן. לטענתו, לא ידע שהמערער מתכוון לעשות זאת, מאחר שהמערער שיקר באומרו כי הוא רק רוצה להחזיר את אחיותיו הביתה.

אף בעניינו של דיאב בית המשפט המחוזי ביכר את הגרסה המפורטת אותה מסר במשטרה על פני עדותו בבית המשפט. הודגש, כי ההודעה שאותה מסר לאחר העימות עם דיב הייתה מפורטת ביותר ביחס לכלל אירועי יום הרצח - מהמפגש בכפר מנדא, דרך הנסיעה לעילוט וההתרחשויות במשך ועד לאירועים בזירת הרצח. כמו כן, צוין כי פרטים רבים אותם ידע דיאב למסור לא נאמרו על ידי דיב או רנא בעימותים שנערכו ביניהם, וכי ישנן ראיות רבות לחיזוק גרסתו זו ובכללם, מחקרי תקשורת, איכונים ותצלומי מצלמות האבטחה.

12. באשר לגרסת רנא. בתמצית אציין, כי בהודעתה מיום 13.1.2016 תיארה בחקירתה במשטרה את השתלשלות הדברים עובר להגעה לזירת הרצח, סיפרה כי המנוחה התחננה על חייה אולם המערער לא שעה לתחננה אלה, ורצח אותה במכות פטיש. זאת, לאחר שמוקדם יותר באותה החקירה מסרה כי צעירים, אשר חלקם רעולי פנים, חטפו את המנוחה (ת/28).

במהלך חקירה זו, שינתה פעם נוספת את גרסתה וטענה כי היא זו שרצחה את המנוחה. בסיומה, נערך שחזור, במהלכו רנא הובילה את החוקרים לזירות הרלוונטיות. בזירת הרצח, תיארה כי תפסה פטיש, ניגשה למנוחה, היכתה אותה בראשה ולבסוף שפכה עליה דלק ושרפה אותה.

בסיום השחזור רנא הוחזרה לתא המעצר, שם שהתה עם מדובבת משטרתית. כעולה מעדות המדובבת, רנא מסרה לה כי היא נטלה את האשמה על עצמה, אולם לא היא רצחה את המנוחה אלא אדם היקר לה מאוד אשר לא נעצר עדיין. עוד מסרה למדובבת, כי לא סיפרה מלכתחילה כי מדובר באחיה, מאחר שהוא בן זכר יחיד. רנא המשיכה ותיארה בפני המדובבת, כי הרצח היה ביער ליד חנתון וכי אחיה הוא שהכה את המנוחה בפטיש ואחר כך שרף אותה. עוד סיפרה, כי הרקע למעשים הוא הדרך בו התנהגה המנוחה, אשר לא מצאה חן בעיני אחיה. בית המשפט המחוזי התרשם כי עדות המדובבת על שמסרה לה רנא היא מהימנה, אמינה, עקבית וסדורה, ואף מעוגנת בהקלטת תוכן השיחה ביניהן. בית המשפט המחוזי הוסיף ופירט, בהרחבה, את שמסרה רנא בהודעות נוספות ואת גרסתה בעימות שנערך בינה לבין המערער ובינה לבין דיב ודיאב.

מכאן לגרסת רנא בעדויותיה בבית המשפט. בעדותה הראשונה בבית המשפט, סיפרה כי המנוחה נרצחה על ידי רעולי פנים אשר היא אינה יודעת לזהותם. גרסה זו סתרה, בכלל זה את הודעתה המפלילה את המערער כפי שמסרה במשטרה. משכך, גם היא הוכרזה כ"עדה עוינת" והודעותיה במשטרה התקבלו בהתאם לסעיף 10א לפקודת הראיות (ת/173).

רנא זומנה בשנית לעדות בבית המשפט והעידה פעם נוספת לאחר שנשמעה עדות המערער. בעדותה השנייה, ציינה כי באחת מבין גרסאותיה במשטרה טענה כי היא שרצחה את המנוחה מכיוון שפחדה לומר מי ביצע את המעשה וכי לא היא ולא המערער רצחו את המנוחה. לדבריה, רעולי פנים היו מעורבים באירוע והמנוחה הוכתה על ידי 10-15 אנשים שרק את חלקם היא מכירה.

בהמשך עדותה, רנא טענה כי היא כלל לא נכנסה לזירת הרצח ועל כן ידיעותיה באשר לזהות מי שביצע את המעשה הן לפי מה שסופר לה. לבסוף, כאשר נשאלה ישירות על ידי הסנגורית האם המערער רצח את המנוחה, השיבה: "כן". כאשר נשאלה אותה שאלה בשנית, השיבה פעם נוספת "כן" (פרו' מיום 11.6.2017, עמ' 961, ש' 14-9).

13. בית המשפט המחוזי העדיף את אמרות החוץ של רנא, בחלק מהודעותיה במשטרה, על פני עדותה בבית המשפט. נקבע, כי: "עדותה של רנא בבית המשפט, הן בעדותה הראשונה והן בעדותה השנייה, הייתה מתחמקת, מתחכמת, פתלתלה, והעדה [רנא - י' א'] נמנעה מלהשיב באופן ענייני לשאלות שנשאלה. יחד עם זאת, יוער כי בסופו של יום, בתום עדותה השנייה ולאחר שנשאלה העדה "רחל בתך הקטנה" האם הנאשם [המערער - י' א'] הוא זה שרצח את המנוחה, השיבה, [ב]סופו של יום, באופן מוחלט, בחיוב" (הכרעת הדין, פסקה 986).

עוד הודגש, כי גרסת רנא בבית משפט, בעדותה הראשונה והשנייה, הייתה מלאת תמיהות וסתירות וכי מדובר ב"גרסה כבושה" שכלל אינה מתיישבת עם יתר העדויות ומארג הראיות הכולל. בית המשפט המחוזי מצא תמיכה נוספת בגרסה קודמת של רנא, לפיה המערער הוא שרצח את המנוחה, בין היתר, בגרסאות דיב ודיאב אשר אותן אימץ; בעדותם של סעיד ומוחמד אבו ח'ייאל באשר למפגש בתחנת הדלק בעילוט; ובעדויות נ' ואחיו - ע' ו-מ', בדבר האירועים

14. כך נימק בית המשפט המחוזי את בחירתו להעדיף, מבין הגרסאות השונות שמסרו רנא, דיב ודיאב, את אלו שלפיהן המערער הוא שרצח את המנוחה: "[...] גרסת רנא, דיב ודיאב ולפיה, הנאשם [המערער - י' א'] הוא שרצח את המנוחה, עולה בקנה אחד עם גרסאות כל אחד מהם שמסרו בהקשר זה, הפרטים הקונקרטיים והרלוונטיים שמסרו בהקשרה, וכן שזירת גרסאות אלה במארג הראייתי הפוזיטיבי הכולל שהוצג. מנגד, גרסאותיהם האחרות (המשתנות) של רנא, דיב ודיאב ואשר במסגרתן מסרו, בוריאציות שונות, כי לא הנאשם הוא זה שרצח את המנוחה, נשללות ונסתרות חזיתית ע"י המארג הראייתי הכולל..." (הכרעת הדין, פסקה 991).

15. אל מול אימוץ גרסאות אלו של העדים, נדחתה גרסת המערער בעדותו בבית המשפט ביחס לאירועים בזירת הרצח. לדבריו, במהלך הנסיעה לתחנת הדלק בעילוט, הצטרף אליהם ג'יפ (להלן: הג'יפ). כאשר שאל את דיאב באשר לזהות יושבי הג'יפ, הלה השיב לו כי מדובר בחברים שלו. הג'יפ נסע עימם גם לשטח במשהד. בהגיעם לזירה בסמוך לחנתון, הוא, דיב ודיאב ירדו מרכביהם, בעוד רנא והמנוחה נותרו בתוך הרכב. אז, יצאו מהג'יפ שלושה רעולי פנים ושניים מתוכם באו לכיוונם. המערער העיד, כי בשלב זה נפתחה דלת הרכב, רנא יצאה מבין הכיסאות בעודה מושכת את המנוחה בשערה מתוך הרכב והחלה להכות את המנוחה בראשה עם פטיש.

המערער הוסיף ותיאר כי "שלף" את הפטיש מידי רנא, אולם אותם "בחורים" החזיקו אותו, והוא ברח מבין ידיהם. לטענתו, הבחורים לקחו מידיו את הפטיש. דיב ודיאב לא עשו דבר, נכנסו לרכבם ונסעו מהמקום. כן אוים על ידי הבחורים שלא יתקרב למקום ושיסתלק ממנו. הוא שב לרכב, כאשר רנא נכנסה אף היא לרכב והתיישבה לצידו. בעודו נוסע לאחור, ראה אש נדלקת. המערער מסר כי הופתע והזדעזע מהמתרחש והתעמת עם רנא באשר למעשיה.

בית המשפט המחוזי מצא כי עדות זו אינה אמינה, אינה עקבית, בלתי סדורה ומתחכמת וכי ניכר שהמערער "עשה כל שביכולתו כדי להתאים את גרסתו לראיות וכי ניסה להרחיק מעצמו את האשמה לביצוע העבירות בכל דרך אפשרית, זאת על ידי טפילת האשמה על רנא אחותו ועל רעולי הפנים, אשר לא ידע למסור דבר באשר לזהותם" (הכרעת הדין, פסקה 995).

כמו כן נקבע, כי מדובר ב"גרסה כבושה" אשר הועלתה לראשונה בחקירתו הראשית. הודגש, כי בהודעותיו של המערער במשטרה בחר להרחיק עצמו כליל מזירת האירוע ומיתר אירועי אותו היום המפורטים בכתב האישום - וכי מדובר בגרסה "שקרית בעליל". עוד צוין, כי גרסתו הנוכחית סותרת גם טענה נוספת אשר העלה בפני המשטרה, לפיה דיב הוא שרצח את המנוחה. גרסה אותה טען לאחר שהוצג לו הסרטון של ה"הובלה והצבעה" שדיב ביצע שבו תיאר, בין היתר, כי ראה את המערער מכה את המנוחה לאחר שגרר אותה מתוך הרכב ותפס אותה בשערה.

בית המשפט המחוזי מצא תמיכה ראייתית נוספת בהתנהגות המערער לאחר הרצח, עת נמנע מלדווח למשטרה על אודות רצח המנוחה או להזמין כוחות ההצלה. זאת, חרף דבריו כי היה עד לאירוע מזעזע שבו נרצחה אחותו. יתרה מזאת, הוכח כי המערער ישב באותו הלילה עם חבריו ושתה עימם אלכוהול עד לשעות הלילה המאוחרות, דבר אשר אף הוא אינו עולה בקנה אחד עם התנהלות של מי שחזה זה עתה באחותו הצעירה נרצחת לנגד עיניו.

עוד נקבע, כי לאחר הרצח המערער הפסיק להשתמש ברכב והעדיף לנסוע באוטובוסים; שונתה אחר מהספרות בלוחית הזיהוי של הרכב באמצעות סרט דביק בצבע שחור; והמערער החליף כרטיס סים והשתמש בטלפון אחר. גם כאשר המערער נעצר בעקבות מידע מודיעיני, ביום 17.1.2016, הזדהה בעת מעצרו בכזב כאדם אחר.

כמו כן, בית המשפט המחוזי קבע כי שקרי המערער בחקירתו, בכלל זה הכחשתו הגורפת של האירועים עובר לרצח; שקריו ביחס למעשיו ביום הרצח; טענתו כי כלל אינו משתמש ברכב הטויוטה; כי אינו מכיר את סעיד; כי לא ידע שהמשטרה מחפשת אחריו; ומסירת טענת אליבי שקרית - כל אלו ואחרים, מצטברים לכדי דרגת "סיוע" ראייתי.

16. בהמשך הכרעת הדין נדחו טענות המערער בדבר קיומם של "מחדלי חקירה" וכן טענתו ל"אכיפה בררנית" בשל העובדה שחרף מעורבותם של אחרים, כרנא, דיב ודיאב, רק נגדו הוגש כתב אישום.

17. על רקע ממצאים עובדתיים אלו, בית המשפט המחוזי קבע כי יסודות עבירת הרצח בכוונה תחילה, כקבוע בסעיף 300(א)(2) לחוק בנוסחו הקודם, מתקיימים. בהינתן זאת, בית המשפט פנה לבחון את השפעת תיקון 137 לחוק (חוק העונשין (תיקון מס' 137), התשע"ט-2019) (להלן: הרפורמה בעבירות ההמתה או הרפורמה), במקרה דנן. במסגרת זו, בית המשפט המחוזי נדרש לבחון האם הרפורמה מהווה דין מקל עם המערער.

18. בית המשפט המחוזי קבע כי בעניינו של המערער מתקיימות שלוש נסיבות מחמירות, בהתאם לסעיף 301א(א) לחוק - הראשונה, כי המעשה נעשה לאחר תכנון או הליך ממשי של שקילה וגיבוש החלטה להמית (סעיף 301א(1) לחוק); השנייה, כי "המעשה נעשה כפעולה עונשית במטרה להטיל מרות או מורא ולכפות אורחות התנהגות על ציבור" (סעיף 301א(5) לחוק); השלישית, העובדה כי "המעשה נעשה באכזריות מיוחדת, או תוך התעללות גופנית או נפשית בקורבן" (סעיף 301א(7) לחוק). משכך, עניינו של המערער נכנס לגדרי עבירת הרצח בנסיבות מחמירות, אשר הרשעה בה מחייבת השתת עונש מאסר עולם.

בית המשפט המחוזי הוסיף ובחן האם יש מקום להחיל את סעיף 301א(ב) לחוק, המכונה "פתח המילוט". סעיף זה קובע כי בנסיבות מסוימות, על אף התגבשות יסודות עבירת הרצח בנסיבות מחמירות, ניתן להרשיע את הנאשם בעבירת הרצח הבסיסית (סעיף 300 לחוק). בית המשפט המחוזי קבע כי אין בעניינו נסיבות מיוחדות שכאלו, ואף נהפוך הוא - מניע המערער לרצח ויתר נסיבות המקרה מגלמים נסיבות חריגות בחומרתן ודרגת אשמה חמורה. בהתאם, נקבע כי הרפורמה בעבירות ההמתה אינה מהווה דין מקל עם המערער.

19. המערער הורשע גם ביתר העבירות שיוחסו לו בכתב האישום - עבירת החטיפה לשם רצח; עבירת ההצתה; ועבירת החבלה בנסיבות מחמירות, בגין אירוע הדריסה.

גזר הדין

20. בית המשפט המחוזי קבע תחילה כי אירוע הרצח ואירוע הדריסה הם שני אירועים שונים המצדיקים קביעת מתחמי ענישה נפרדים.

באשר לאירוע הרצח, בית המשפט המחוזי נדרש לקבוע את מתחם העונש הולם ביחס לחטיפת המנוחה והצתתה, וזאת לצד עונש מאסר העולם המתחייב בשל הרשעת המערער בעבירת הרצח. לצורך כך, עמד על חומרן הרבה של עבירות אלו, בפרט בנסיבות מקרה זה; סקר את מדיניות הענישה הנהוגה; ונתן דעתו לנסיבות הקשורות בביצוע העבירה. בהתחשב בשיקולים אלו, נקבע מתחם עונש הולם הנע בין 5 ל-10 שנות מאסר בפועל, בצירוף ענישה נלווית. ביחס לאירוע הדריסה, בית המשפט המחוזי קבע מתחם עונש הולם הנע בין 3 ל-6 שנות מאסר בפועל, בצירוף ענישה נלווית.

אשר לקביעת עונשו של המערער בגדרי מתחמים אלו, בית המשפט שקל, כמתחייב, נסיבות שאינן קשורות לביצוע העבירות. לעניין זה, זקף לחובתו של המערער הרשעה קודמת בפלילים משנת 2016 בגין עבירות איומים, גניבה ו"תקיפה סתם" של בת זוג, בגין הוטל עליו עונש של 3 חודשי מאסר בפועל אשר אותו ריצה במקביל למעצרו עד תום ההליכים בהליך קמא.

בית המשפט המחוזי התייחס גם להיעדר לקיחת אחריות על ביצוע העבירות ואי הבעת חרטה על המעשים, תוך שהוא מבהיר כי זכותו של נאשם לנהל את משפטו עד תום בעודו טוען לחפותו, אולם נאשם שכזה אינו נהנה מההקלה השמורה למי שמודה ולוקח אחריות על מעשיו תוך הבעת חרטה.

לקולה, בית המשפט המחוזי לקח בחשבון, בין היתר, את גילו הצעיר של המערער בעת ביצוע העבירות ונסיבותיו האישיות - בפרט בדבר מצבו הרפואי של אביו וכן את "[ל]תרומת הנאשם [המערער - י' א'] ובני משפחתו לביטחון המדינה". בהתחשב בשיקולים אלו, נקבע כי יש למקם את עונשו של המערער ברף התחתון של מתחמי הענישה ההולמים שנקבעו.

21. בית המשפט המחוזי קבע כי עונשי המאסר שהושתו על המערער ירצו חלקם בחופף וחלקם במצטבר; כי מעשה הרצח בוצע בנסיבות חריגות בחומרן, בזיקה להוראות סעיף 30 לחוק שחרור על-תנאי ממאסר, התשס"א-2001; וכי אין מקום לחיוב המערער בתשלום פיצויים למשפחת המנוחה או תשלום קנס.

לבסוף, בגין רצח המנוחה, חטיפתה והצתתה, נגזר על המערער עונש של מאסר עולם בצירוף חמש וחצי שנות מאסר בפועל אשר ירצו חלקם בחופף וחלקם במצטבר; בגין עבירת החבלה בכוונה מחמירה בשל אירוע הדריסה - נגזר על המערער עונש של שלוש וחצי שנות מאסר בפועל אשר ירצה במצטבר. סך הכול, נגזר על המערער עונש של מאסר עולם בתוספת שש וחצי שנות מאסר בפועל אשר ירצו במצטבר; וכן כי יחולט רכב הטויוטה.

עיקרי טענות הצדדים

22. המערער משיג כאמור הן על הכרעת הדין הן על גזר הדין. טענות הסנגור ביחס להכרעת הדין מופנות בעיקרן כלפי בחירת בית המשפט המחוזי לאמץ גרסאות מסוימות של העדים רנא, דיב ודיאב ולקבוע על בסיסן ממצאים עובדתיים, ולדחות גרסאות אחרות שאותן מסרו. לטעמו, לא ניתן לתת אמון כלשהו בעדויותיהם, ומכאן שאין לבסס את הרשעת המערער על גרסאותיהם.

ביחס לעדות רנא, הסנגור פירט את שמסרה בחקירותיה השונות ובעדותה בבית המשפט. לטענתו, הוכחו יחסיה ה"קשים" של רנא עם המנוחה, כמו גם אופיה האלים ומסוכנותה. כמו כן, חלקים קריטיים מהקלטת שיחתה של רנא עם המדובבת כלל אינם ברורים. עוד טען, כי לא היה מקום להעדיף את גרסת רנא בחלק מחקירותיה במשטרה, על פני הגרסה שמסרה בעדותה בבית המשפט. הוסיף, כי דיב ודיאב הם "שמשכו בחוטים כל הזמן" ושכנעו את רנא לטפול את האשמה על המערער ביוזעם כי "כבוד משפחתם על הפרק".

הסנגור מוסיף ומשיג על דרך התנהלות החקירה. לטענתו, נפלו בה פגמים רבים, בפרט ביחס לאופן שבו התנהלו העימותים במהלך החקירה, אשר לטענתו הוביל ל"זיהום" החקירה ונועד לשים גרסה בפי העדים. כן נטען, כי בית המשפט המחוזי שגה בממצאיו העובדתיים בדבר היחסים הרעועים בין המערער לבין המנוחה. לטענתו, רנא היא זו שיחסיה עם המנוחה היו בעייתיים ואלים ולא המערער.

טענות דומות הועלו כלפי קביעותיו של בית המשפט המחוזי לעניין הגרסאות אותן מסרו דיב ודיאב, משהסנגור טוען ביחס לאופן ניהול החקירה. לשיטתו, לא ניתן לבסס כל ממצא עובדתי על גרסאות השניים.

לטענת הסנגור, בניגוד ליתר העדים גרסת המערער הייתה, כלשונו "סדורה לאורך כל הדרך החל מחקירתו במשטרה וכלה בהשיבו על האשמה בפני בית משפט קמא". לדבריו טענות המערער ביחס להשתתפות נוסעי ג'יפ ברצח כלל לא נבדקו לעומק, על אף שלפי מצלמות האבטחה שבתחנת הדלק בעילוט, ג'יפ מסוג לנדקרזר נכנס לתחנת הדלק ביום הרצח בשעה 21:03 ויצא ממנה בשעה 21:13 מבלי שתדלק.

כן נטען, כי קביעת בית המשפט המחוזי בדבר התקיימות נסיבות מחמירות כקבוע בעבירת הרצח בנסיבות מחמירות, לאור הרפורמה, אינה יכולה לעמוד. לטענת הסנגור, לא התבקש תיקון כתב האישום, ואין זה בסמכותו של בית המשפט להרשיע את המערער בעבירה חמורה מזו אשר בה הואשם. לשיטתו, נדרש היה להרשיע את המערער בעבירת הרצח הבסיסי ואף לשמוע ראיות בנדון, בין היתר על מנת לבחון את האפשרות כי לפי סעיף 301א(ב) לחוק לא יוטל עליו עונש מאסר עולם חובה. עוד נטען, כי בית המשפט המחוזי שגה בקובעו כי לא התקיים קנטור עובר למעשה הרצח; כי לא הוכח שהמערער הוא שחטף את המנוחה לשם רצח; וכי גרסתו לפיה לא הוא הצית את המנוחה, לא נסתרה.

23. אשר לגזר הדין - נטען כי העונש אשר נגזר על המערער חמור יתר על המידה בהתחשב בפסיקה הנוהגת כמו גם ב"מחדלים הרבים" במהלך חקירת רצח המנוחה, כלשון הסנגור. כמו כן, הסנגור שב והפנה לנסיבות האישיות של המערער, בפרט ביחס למצבו הרפואי של אביו; השיג על העובדה כי בית המשפט המחוזי קבע שני מתחמי ענישה שונים, חלף מתחם אחד לכלל העבירות; וכן טען כי נפל פגם של "אכיפה מפלה", המצדיק אף הוא הקלה בעונשו של המערער. לזאת הוסיף, כי הנזק שנגרם למנוחה באירוע הדריסה, אם בכלל, הוא מינורי לחלוטין, כך שעונש מאסר בפועל בן 3 שנים בגינו הוא מחמיר באופן קיצוני.

24. מנגד, לטענת המשיבה הרשעת המערער נסמכת על מארג ראייתי חריג באיכותו ובכמותו, תוך שבהכרעת הדין שזורים ממצאי מהימנות מובהקים רבים, וכי טענות המערער מופנות כלפי ממצאי מהימנות של בית המשפט המחוזי אשר אין כל עילה להתערב בקביעותיו ומסקנותיו.

ביחס לגרסה לה טען המערער בעדותו בבית המשפט, הרי שמדובר, לטענת המשיבה, בגרסה כבושה, מופרכת ובדיונית, שלא נטענה בחקירותיו במשטרה ואף לא במענה לכתב האישום. לשיטתה, גרסה זו נדחתה על ידי בית המשפט המחוזי בצדק רב, כאשר בית המשפט עומד על שורת שקרים בוטים של המערער היורדים לשורש העניין.

המשיבה אינה חולקת על כך שרנא אכן מסרה תחילה גרסה לפיה היא שרצחה את המנוחה ו"שחזרה" את המעשה. אולם, היא מפנה לכך שבית המשפט המחוזי היה ער לקשיים שבגרסאות השונות אותן רנא מסרה, כמו גם לטענות בדבר אופיה האלים, ובכל זאת מצא כי הן אינן גורעות מ"אינספור הראיות המוכיחות את אשמתו של המערער ברצח המנוחה", כלשון בא-כוח המשיבה.

אשר לטענה כי קמה למערער "הגנה מן הצדק", נטען כי כפי שהובהר בהליך קמא, לא נמצאו די ראיות המקימות סיכוי סביר להרשעת מעורבים נוספים באירוע. לעניין זה צוין, כי המערער אף לא סיפק גרסת אמת בחקירתו המפלילה אחרים. גם בעניין זה המשיבה ביקשה להסתמך על קביעות בית המשפט המחוזי לפיהן אין פסול בהחלטה שלא להעמיד לדין מעורבים אחרים בפרשה והיא אינה פוגעת בתחושת הצדק וההגינות.

ביחס להשפעת הרפורמה בעבירות ההמתה על עניינו של המערער - המשיבה מבהירה כי המערער כלל לא הורשע בעבירה של רצח בנסיבות מחמירות, אלא נבדק, כמתחייב מהוראות הרפורמה, האם היא מהווה דין מקל. המשיבה סומכת ידיה על קביעת בית המשפט המחוזי, בהתאם למסד העובדתי שהוכח, כי חלות מספר נסיבות מחמירות כאמור. על כן, נטען כי אין ממש בטענה לפיה נדרש היה לתקן את כתב האישום נגד המערער, שכן הועמד לדין בהתאם לדין שחל בעת ביצוע העבירה. עוד הודגש, כי לא היה כל מקום להעיד עדים נוספים לצורך בחינת התקיימותן של נסיבות מחמירות אלו, שכן הן חלק מכתב האישום.

באשר לגזר הדין, המשיבה טענה כי נעשה עם המערער חסד בכך שלצד עונש מאסר העולם הושת עליו עונש מצטבר של שש וחצי שנים בלבד. לטענתה, די באירוע הדריסה, הנפרד מאירוע הרצח, כדי להצדיק עונש חמור מכך.

25. טענות הצדדים, ובפרט טענות הסנגור, נשמעו לפנינו בהרחבה גם בעל-פה, כאשר כל אחד מבין הצדדים שב וחייד את טענותיו כפי שהועלו בכתב.

דיון והכרעה

הערעור על הכרעת הדין

26. אין ממש ברכיב זה של הערעור. הערעור על הכרעת הדין, רובו ככולו, מופנה כלפי קביעות עובדה ומהימנות. ההלכה באשר להיקף התערבותו של בית משפט זה בממצאים שכאלו ידועה - ערכאת הערעור אינה נוהגת להתערב בממצאי עובדה ומהימנות שנקבעו על ידי הערכאה הדיונית אשר התרשמה באורח ישיר מהעדויות שהובאו בפניה ומהשתלבותן במארג הראייתי (ע"פ 201/20 ליברטי נ' מדינת ישראל, פסקה 16 (3.2.2022)); ע"פ 5066/18 רוזקוב נ' מדינת ישראל, פסקה 30 (4.9.2022)).

27. כאמור, רבים מהעדים שינו את גרסתם, לעיתים מן הקצה אל הקצה. בשל כך, ניצבה לפתחו של בית המשפט המלאכה המורכבת של השוואה בין הגרסאות השונות, ובחירת הגרסאות המתיישבות עם המארג הראייתי הכולל, שאותן יש לאמץ.

ממצאיו של בית המשפט המחוזי בהקשר זה ברורים ומנומקים. בית המשפט המחוזי נתן דעתו למורכבות הראיות בפרשת רצח מזעזעת זו, שבמהלכה עדים מרכזיים מסרו גרסאות לא עקביות. צעד אחר צעד, קבע ממצאי עובדה סדורים ביחס לאירועי אותו היום, תוך שהוא בוחן את השתלבות הגרסאות השונות של המעורבים אל מול יתר הראיות - ובכלל זה תצלומי מצלמות אבטחה ונתוני איכוני תקשורת. מלאכתו זו של בית המשפט המחוזי נעשתה בשום שכל ונוכח התרשמותו הבלתי אמצעית מהעדים. אשר להתערבות ערכאת הערעור בנסיבות שכאלו, נקבע על ידי השופט י' קדמי:

"הפכפכותם" של שלושת העדים [...] אשר באה לכלל ביטוי בכך שהם שינו את עמדתם באשר למהימנות הגרסאות המפלילות שנמסרו על-ידיהם במסגרת חקירתם במשטרה בהתאם לעניין האישי שהיה לכל אחד מהם, כמפורט לעיל - לא נעלמה מעיני בית המשפט המחוזי. אדרבא, בית המשפט המחוזי היה ער לנושא זה והחליט ליתן אמון בגירסה המפלילה הבסיסית המשותפת לשלושת העדים, חרף ההשתלשלות המיוחדת שקדמה להצגת הגרסה המפלילה לפניו. בנסיבות העניין לא מצאתי עילה המצדיקה התערבותה של ערכאת הערעור בהחלטתו של השופט, אשר ראה את העדים ועקב אחר התנהגותם על דוכן העדים במהלך חקירתם" (ע"פ 804/95 גרינברג נ' מדינת ישראל, פ"ד מט(4) 200, 206 (1995)).

בעניינינו, כאמור, עדים מרכזיים ובכללם רנא, דיב ודיאב הוכרזו כ"עדים עוינים", ובית המשפט המחוזי ביכר את גרסתם בחלק מהודעותיהם בחקירות במשטרה, על פני עדותם בבית המשפט. משהתרשמה הערכאה הדיונית כי הגרסה אותה השמיעו חלק מהעדים בעדותם לפניו היא חסרת אמינות ומהימנות, והעדיפה את הגרסה אותה מסרו בחקירותיהם במשטרה, יש להציג נימוק כבד משקל להתערבות במסקנתה זו. כך ביתר שאת, בהינתן נחרצות קביעותיו של בית המשפט המחוזי במקרה דנן. לא הוצג לפנינו נימוק שכזה.

28. יובהר, כי מהכרעת הדין של בית המשפט המחוזי עובר, כחוט השני, חששם של עדים שונים כי יבולע להם לו יעידו אמת על שארע או ישתפו פעולה עם חקירת אירוע הרצח. אין ספק, כי חשש המוביל לשינוי גרסאותיהם של עדים ולחוסר רצון לחזור על שמסרו בחקירתם במשטרה בבית המשפט עלול להקשות על בירור האמת.

במצב שכזה, מתחדד עוד יותר יתרונה של הערכאה הדיונית על פני ערכאת הערעור בקביעת ממצאים עובדתיים ובבחירתה לאמץ גרסה אחת של העד על פני גרסה אחרת (ראו והשוו: ע"פ 9613/04 בן סימון נ' מדינת ישראל, פסקה י"ב (4.9.2006)). מטבע הדברים, חשש מסוג זה בא לידי ביטוי בשפת הגוף וטון הדיבור של עד, ולא דווקא במלל שנרשם בפרוטוקול הדיון (ראו לעניין זה, בין היתר, פסקאות 268, 529 ו-968 להכרעת הדין; וכן פרו' מיום 11.6.2017, עמ' 923, ש' 3-4).

29. זאת ועוד, בניגוד למשתמע מטענות המערער, הרשעתו התבססה על מספר אדנים ראייתיים מרכזיים - הראשון, עדויות רנא, דיב, דיאב, מ', ע' ו-נ' ועדים נוספים; השני, שקריו וגרסתו הכבושה של המערער; השלישי, התנהלות המערער מיד לאחר האירוע ובשבועות שלאחר מכן; והרביעי, מחקרי תקשורת ואיכוני וצילומי מצלמות

30. ביחס לאדן הראשון, העדויות שבאו לפני בית המשפט המחוזי - אין כל מקום כאמור להתערב במשקל שראה בית המשפט המחוזי לייחס לחלק מגרסאות העדים, במקביל לדחיית גרסאות אחרות אותן מסרו. נקבע, כי הגרסה הקוהרנטית והסדורה המתיישבת עם יתר הראיות, היא זו אשר כלל עדים אלו מסרו בשלב מסוים בחקירתם במשטרה ולפיה המערער הוא שרצח את המנוחה.

31. האדן השני, שקריו וגרסתו הכבושה של המערער - הסנגור אמנם טען כי גרסת המערער הייתה עקבית, אולם אין זה כך. תחילה, המערער דבק בגרסתו הכוזבת המכחישה באופן גורף מעורבות כלשהי באירוע הרצח. בחקירתו הראשונה במשטרה, טען כי ביום הרצח הלך לעבוד, שב לביתו בשעה חמש או שש בערב, והיה לבדו בבית עד לשעה תשע או עשר בלילה. לדבריו, פגש אחרים באותו הערב ושתה בירה ווודקה עד לשעה שלוש לפנות בוקר, עת שהלך לישון (ת/1, עמ' 5).

מגרסה זו נסוג לאחר שמיעת חלק ניכר מן הראיות, כאשר בחקירתו הראשית בבית המשפט מסר גרסה חדשה לחלוטין. תמציתה של גרסה חדשה זו הוא שהמערער הודה כי ביום האירוע יצר קשר עם סעיד על מנת "להחזיר את רנא לבעלה" (פרו' מיום 23.4.2017, ש' 7-8), נפגש עם דיב ודיאב בכפר מנדא (שם, עמ' 845), וכי השלושה נסעו לתחנת הדלק בעילוט (שם, עמ' 846). לאחר שאספו את רנא, המערער קיבל טלפון מחברה של המנוחה אשר סיפרה לו כי היא בכפר משהד.

בשל חשיבות הנאמר על ידי המערער, אביא דברים בשם אומרם. תחילה, את האירועים בהגיעו למקום הימצאה של המנוחה תיאר במילים אלו:

"באתי תפסתי אני ורנין, התחלתי לדבר עם רנין, להרגיע אותה ו'מה יש לך וזה'. אז היא התנגדה, היא לא רצתה לעלות איתי לאוטו לא רצתה לבוא איתי ולא שום דבר. צלצלתי בדקה הזאת היה קשר ביני לבין דיאב, אותו דבר, הם לא נכנסו אלי, הייתי לבפנים, חיכו לי בכניסה, [...] הוא ודיאב, הגיעו אלינו. אומר לי 'מה, התחילו?' אומר לי 'לא, עכשיו היא הולכת איתנו', הוא משך אותה, התחיל למשוך אותה דיב ודיאב, ועוד אחד ממשפחת [...] ששם, אמרתי לו 'תחכה אני לא מעלה אותה לא בכוח ולא שום דבר, היא לא רוצה לעלות אני לא לוקח אותה, אני לא מעלה אותה לאוטו'. אז הוא אומר לי מפה לשם, הרגענו אותה, דיברתי איתה אמרה לי 'טוב אני אעלה אותך', חיבקתי אותה, היא עלתה איתי לאוטו" (שם, עמ' 846-847).

אשר לאירוע הרצח עצמו, העיד:

"נכנסו לשם, כשאני נכנסתי לבפנים עצרתי את האוטו והם עצרו אחרי, הסקודה מאחורי ג'יפ ליד, אז עצרתי פתאום הוא אומר לי דיאב 'בוא', אמר לי 'בוא נרד, בוא נרד'. אז ירדתי, ופתאום שלוש אנשים ירדו מהג'יפ, קפצו מהג'יפ, שתיים הגיעו לידי ואני עמדתי מאחורי הטיוטה, מאחורי האוטו שלי, של סבא שלי זכרונו לברכה, עמדתי מאחורי האוטו איפה הסקודה, ודיב ודיאב ושני רעולים עמדו לידי. אז אחד מהרעולים הלך לכיוון של האוטו, איפה רנא עומדת, ואיפה רנין בתוך האוטו. אז התחילו, אני אומר לו 'מי אלה? מה יש, מה, מה אלה הרעולים?' לא הבנתי מה קורה שם. אז הוא

אומר לי 'סתם חברים, אמרתי לו 'אבל למה רעולים? מה יש פה רעולים? מה יש להם', אז הוא התחיל להגיד לה, לא אל תעשי את זה', שמעתי איזה ויכוח, אחד מהרעולים אומר לרנא, 'אל תעשי את זה, ואת לא תעשי את זה', לא יודע מה היה הויכוח. וגם, פתאום אני רואה את הדלת האחורית נפתחת, רנא מושכת את רנין מהראש ומתחילה לבעוט בה בפטיש, מתחילה לבעוט בה בפטיש אני באתי, לקחתי תפסתי, להכות אותה בפטיש.

[...] רנא התחילה לתת לה בפטיש, באתי קפצתי, לתפוס אותה, ואז החזיקו אותי. אז קיצור אני יצאתי, ברחתי מבין הידיים שלהם, שהם החזיקו אותי שתיים מהרעולים שלידי, אני ברחתי מהידיים שלהם, באתי החזקתי, שלפתי את הפטיש מהיד של רנא, שלפתי את הפטיש, ומשכתי. ואז באו, תפסו אותי לקחו ממני את הפטיש. אמר, 'תעשה עוד משהו, אתה תהיה לידה עכשיו'. תפסתי את עצמי בזמן הזה מתחיל להעיף אותי ו'תיזהר אל תדבר שום דבר', התחיל לאיים עלי. תפסתי את עצמי, אמרו 'אתה לא גבר, לא עושה דבר כזה, הנה בחורה, הנה היא בחורה והיא עשתה את זה'. [...] אז כשאני עליתי לאוטו, התחיל להגיד 'תביא יש בקבוק דלק של הטרקטורון בג'יפ, תביא אותו תביא אותו'. אז אני התחלתי לחזור רוורס באוטו, והם קפצו לקחו את הבקבוק, ואני ראיתי, ראיתי אש, נדלק אש אחרי שאני התחלתי לנסוע, התחלתי לנסוע והדליקו אש, ראיתי אותם שהם מדליקים" (שם, עמ' 847-848).

בעוד המערער מאשר אפוא כי פגש את דיב ודיאב בכפר מנדא; כי נסעו יחדיו לתחנת הדלק בעילוט אשר בה אספו את רנא; כי משם נסעו לשטח במשדה שבו הייתה המנוחה באותה העת; וכי היה גם בזירת הרצח בחנתון - לטענתו רנא היא שהכתה את המנוחה בפטיש, ובמקום היו "רעולי פנים" שמנעו ממנו לסייע לה, איימו עליו ולקחו מתוך רכבו את בקבוק הדלק.

32. טענת המערער על אודות נוכחותם של רעולי פנים שהגיעו בג'יפ, אשר חבר לשני הרכבים עוד קודם לכן, נדחתה באופן מנומק ומפורט בהכרעת הדין (בין היתר, בפסקאות 926-928). נימוקיו וקביעותיו של בית המשפט המחוזי בהקשר זה מקובלים עליו ואיני רואה צורך לשוב ולפרטם.

אסתפק בלציין כי מופרכות חלק זה בגרסת המערער ברורה כבר מהעיתוי שבו הועלה, מאחר שאימצו מחייב אותנו להאמין כי למרות שרעולי פנים לקחו חלק כזה או אחר באירוע מזעזע שבו נרצחה אחותו הצעירה, המערער לא ידע לתארם באופן כלשהו, לא פנה למשטרה לאחר הרצח ואף הכחיש באופן גורף כל מעורבות מצדו באירועים שביום הרצח. זאת, למרות שהוא זה שניסה להציל את המנוחה מאותם רעולי פנים אשר הגיחו לפתע. מסקנה זו מתחזקת פי כמה, עת שגרסת המערער נבחנת אל מול מכלול הראיות הנוספות המצביעות על אשמת המערער; בהתחשב באירוע הדריסה, המלמד היטב על חששה המבוסס של המנוחה מהמערער; ובהינתן קביעותיו הנחרצות של בית המשפט המחוזי ביחס להיעדר מהימנות המערער.

33. אשר לגרסתו האחרונה של המערער בכללותה, נקבע בצדק כי מדובר בגרסה כבושה וחסרת הגיון אשר ניכר כי התגבשה רק לאחר שמיעת הראיות. ערכה ומשקלה הראייתית של גרסה שכזו מועט ממילא, ומשקלה פוחת עוד יותר כאשר היא נטענת על ידי הנאשם רק לאחר שהוצגו ראיות מפלילות נגדו, כבעניינינו (ע"פ 5995/21 אבו אלחסנה נ' מדינת ישראל, פסקה 23 (16.6.2022); ע"פ 1682/22 סבג נ' מדינת ישראל, פסקה 27 (11.9.2022)).

34. תמיכה ראייתית נוספת לצבר הראיות נגד המערער מצויה בשקריו היורדים לשורש העניין. כפי שקבעתי

"כידוע, ניתן לראות בשקרי נאשם ראייה עצמאית המהווה חיזוק ואף סיוע לראיות התביעה כאשר מדובר בשקרים מהותיים היורדים לשורשו של ענין, ומבלי שניתן להם הסבר מספק; כאשר השקר מכון לסיכול החקירה המשטרית ולהטעיית בית המשפט; כאשר השקר ברור וחד משמעי; כאשר דבר השקר הוכח ככזה בעדות חיצונית עצמאית; וכאשר השקר נוגע ישירות לעבירה בגינה עומד הנאשם לדין, ואינו נובע מעילה אחרת, שאינה רלוונטית לצורך בירור האשמה" (ע"פ 1130/19 שוא נ' מדינת ישראל, פסקה 23 (27.12.2020); ראו גם: ע"פ 2854/18 משה נ' מדינת ישראל, פסקה 63 לחוות דעתו של חברי, השופט א' שטיין (27.8.2019)).

במקרה זה, אף לפי הגרסה שאותה מסר המערער בעדותו בבית המשפט, הוא שיקר בחקירתו במשטרה בהכחשתו הגורפת בדבר נוכחותו באירועים שביום הרצח. מעבר לכך, שיקר כאשר הכחיש בחקירתו במשטרה כי הוא עושה שימוש ברכב הטיוטה (ת/1, עמ' 5) - משטענה זו נסתרת מהעדויות שמסרו עדים רבים, מתצלומי מצלמות האבטחה מתחנת הדלק בעילוט ובמנדא וגם מגרסתו האחרונה בבית המשפט (ראו גם: פרו' מיום 23.4.2017, עמ' 852).

המערער אף הכחיש כי הוא מכיר את סעיד (ת/1, עמ' 7), וגם מדבריו אלו נסוג בעדותו בבית המשפט (פרו' מיום 23.4.2017, עמ' 845). בדומה, טענות המערער כי התנהגות המנוחה מקובלת עליו - "אם טוב לה אז גם לי טוב" (ת/1, עמ' 7, ש' 214) וכי אף פעם לא איים על אחיותיו (שם, ש' 222), נסתרו גם כן. זאת, בדבריהם של מספר עדים ונוכח אירוע הדריסה, שלאחריו המנוחה הוציאה צו הגנה, בין היתר, נגדו.

35. כעת לאדן השלישי, התנהלות המערער לאחר הרצח - בהעדר הסבר סביר, התנהגות הנאשם לאחר מעשה, שיש בה ביטוי חיצוני לתחושת אשמה, מהווה ראייה נסיבתית לחובתו (יעקב קדמי על הראיות חלקראשון 312 (2009); ע"פ 571/86 אדרי נ' מדינת ישראל, פ"ד מג(4) 329, 338 (1989); ע"פ 8279/11 מור נ' מדינת ישראל, פסקה 62 (1.7.2013)).

כאמור, לאחר הרצח המערער הפסיק להשתמש ברכב; אחת מהספרות בלוחית הזיהוי של הרכב שונתה באמצעות סרט דביק בצבע שחור; והמערער אף החליף כרטיס סים והשתמש בטלפון אחר. כמו כן, כאשר המערער נעצר ביום 17.1.2016, הזדהה ככזב כאדם אחר. התנהלות זו אכן עולה כדי התנהגות מפלילה לאחר מעשה ונזקפת כראייה נסיבתית לחובת המערער.

הסברו של הסנגור כי המערער נהג כך בשל היותו ב"טראומה", אינו מבוסס ואינו עולה בקנה אחד עם עובדות המקרה. לא כל שכן, משאנו לוקחים בחשבון כי באותה המידה שהמערער ניסה לחמוק מן הרשויות לאחר הרצח, עשה כן גם לפני הרצח, כאשר ביקש מדיב ודיאב לוודא כי אין ניידות משטרה בדרכם לתחנת הדלק בעילוט, ביועדו כי הוא דרוש לחקירה (פרו' מיום 23.4.2017, עמ' 846, ש' 1-6).

36. ביחס לאדן הרביעי, מחקרי תקשורת ואיכונים וצילומי מצלמות אבטחה (בכלל זה: ת/63 - ת/68, ת/99, ת/100, ת/130, ת/174, ת/175) - למעשה, כלל לא נשמעה לפנינו טענה המפקפקת בראיות אלו. זאת, כאשר די בהן

כדי לשלול מכל וכל את הגרסאות שאותן המערער מסר עד לעדותו בבית המשפט ולתמוך בחלק משמעותי מהגרסה שאותה מסרו דיב, דיאב ורנא בשלב מסוים בחקירתם במשטרה, אשר אותה בית המשפט המחוזי ראה לאמץ.

37. מן האמור עולה, כי הרשעת המערער לא נסמכה רק על דבריו של עד כזה או אחר, אלא על מארג ראיות המורכב, בין היתר, מהשוואת הגרסאות שמסרו שלושה עדי ראיה ביחס להתרחשות בזירת הרצח בחנתון, התואמות ראיות רבות אחרות; גרסאות שמסרו עדי ראיה נוספים ביחס לאירועים בשטח הסמוך למשהד; על שקריו הרבים והמהותיים של המערער; ועל התנהגותו המפלילה לאחר אירוע הרצח.

כל אלו הובילו לקביעה כי אשמת המערער הוכחה ברף הנדרש במשפט הפלילי. הסנגור המלומד עשה כמיטב יכולתו לשכנענו אחרת, אולם אין לפנינו עילה להתערב בהכרעת הדין.

טענות המערער ביחס ליישום הרפורמה בעבירות ההמתה בעניינו

38. מעשה הרצח בוצע טרם כניסת הרפורמה לתוקף. על כן, כמצוות הרפורמה, יש ליישמה בעניינו של המערער רק במידה שהיא מהווה דין מקל עמו (ראו הסקירה ביחס להוראת המעבר בנדון בע"פ 6338/20 חיים נ' מדינת ישראל, פסקאות 10-11 (7.7.2022) (להלן: עניין חיים)). בהתאם, אם עניינו של המערער נכנס לגדרי עבירת הרצח בנסיבות מחמירות (סעיף 301א(א) לחוק), הרפורמה אינה מהווה דין מקל עבורו, ואין ליישמה. לעומת זאת, בהעדר נסיבות מחמירות, או במקרה שבו חל "פתח המילוט" (סעיף 301א(ב) לחוק), הרפורמה היא בגדר דין מקל מאחר שבמקרה כזה העונש אשר יושת על המערער הוא עונש מאסר עולם כעונש מרבי ולא כעונש חובה.

בתלם זה פסע בית המשפט המחוזי, ומסקנתו הייתה כי נסיבות המקרה מקיימות כיום את שנקבע בסעיפים 301א(א)(1) לחוק - "המעשה נעשה לאחר תכנון או לאחר הליך ממשי של שקילה וגיבוש החלטה להמית"; 301א(א)(5) לחוק - "המעשה נעשה כפעולה עונשית במטרה להטיל מרות או מורא ולכפות אורחות התנהגות על ציבור"; ו-301א(א)(7) לחוק - "המעשה נעשה באכזריות מיוחדת, או תוך התעללות גופנית או נפשית בקורבן". משמע, כי לו הרפורמה הייתה חלה בעניינו של המערער, הוא היה מורשע בעבירת רצח בנסיבות מחמירות והיה נגזר עליו עונש חובה של מאסר עולם. קביעותיו של בית המשפט המחוזי ונימוקיו בהקשר זה מקובלים עלי.

אף אין צורך להכביר מילים על כך שנסיבות המקרה, בהתאם למסד העובדתי שהוכח, רחוקות עד מאוד מלהיכנס לגדרי סעיף 301א(ב) לחוק, כפי שקבע גם בית המשפט המחוזי. בהתאם לסעיף זה, המכונה כאמור "פתח המילוט", במקרים בהם מתקיימות נסיבות מיוחדות שבשלהן המעשה אינו מבטא דרגת אשמה חמורה במיוחד, בית המשפט רשאי להרשיע את הנאשם בעבירה לפי סעיף 300 - עבירת הרצח הבסיסית, חלף הרשעה בעבירת הרצח בנסיבות מחמירות (לעניין פרשנות סעיף זה, ראו פסק דיני בעניין חיים). משכך, אסתפק בהערה במישור העקרוני.

39. בעבירת הרצח בנסיבות מחמירות נמנים מקרים שבהם מעשה ההמתה מגלם חומרה נורמטיבית הנוספת לעבירת הרצח הבסיסית (עניין חיים, פסקה 14). מבין אלו, נכללות הנסיבות הקבועות בסעיף 301א(א)(5) לחוק, לפיו מי שגורם בכוונה או באדישות למותו של אדם כאשר "המעשה נעשה כפעולה עונשית במטרה להטיל מרות או מורא ולכפות אורחות התנהגות על ציבור" - יורשע בעבירה של רצח בנסיבות מחמירות, ועונשו יהא עונש מאסר עולם חובה.

על סעיף זה והרציונל שבבסיסו בואר בדברי ההסבר לרפורמה:

"בגדר נסיבה מחמירה זו נכלל מעשה רצח הנעשה כלפי אדם שהוא חלק מציבור במטרה להענישו ולהטיל מרות על אחרים. החומרה היתרה במקרה זה נובעת מכך שהמעשה אינו פוגע בקרבן בלבד, כי אם נועד לכפות דרך התנהגות על אנשים נוספים השייכים לאותו ציבור שאליו משתייך הקרבן, ולהביא להגבלת חירותם ולהשפלתם. [...] המקרים המובהקים שבהם תתקיים נסיבה זו הם המקרים שכונו 'רצח על כבוד המשפחה'" (ההדגשה הוספה - י' א'; דברי ההסבר להצעת חוק העונשין (תיקון מס' 124) (עבירות המתה), התשע"ו-2015, ה"ח 972, 172).

40. על אודות החומרה המיוחדת שישנה במעשי רצח אשר נעשים על רקע "כבוד המשפחה" עמד בית משפט זה פעמים רבות בעבר, גם טרם הרפורמה (ראו, מני רבים: ע"פ 6812/16 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 36-37 (30.7.2018); ע"פ 4226/11 אבו חדיר נ' מדינת ישראל, פסקאות סח-ע (15.2.2016)). נוקבים במיוחד הם דבריו של השופט ס' ג'ובראן:

"מנהגים אלימים, כגון נקמת דם, רצח 'על רקע כבוד המשפחה' וכדומה, יוצאים אל מחוץ ל'מגרש' הרב תרבותי. אין שום דרך לקבל מנהג תרבותי הנוקט דרך של אלימות קשה. יש להילחם מלחמת חורמה במנהגים אלימים מעין אלו. אנו מחויבים לשמור על אמות מידה מוסריות בסיסיות, ובראשן קדושת החיים ושלמות הגוף. מנהג תרבותי שיש בו פגיעה בערכי יסוד בסיסיים אלו אינו מקובל בחברה ליברלית רב תרבותית [...] ויש לנהוג כלפיו בגישה של אפס סובלנות" (ע"פ 10358/08 אזברגה נ' מדינת ישראל, פסקה 8 (16.3.2010)).

כעת, החומרה היתרה שיש לראות במעשה רצח בנסיבות אלו זכתה לעיגון גם בחקיקה. אנו למדים מכך על הכרת המחוקק בצורך למגר תופעות שכאלו ולהוקיען וכן על ההשפעה הקשה שיש להן על הציבור הרחב. מעשי רצח מסוג זה נכללים אפוא ברשימת המקרים החמורים ביותר, אשר העונש הקבוע בצדם הוא העונש החמור שבדין - עונש מאסר עולם חובה. לכך יש משמעות הן בפן המעשי הן בפן ההצטרתי. יש לקוות כי מסר עונשי זה יועיל להכחדת תופעה מזעזעת זו.

הערעור על גזר הדין

41. דין הערעור על גזר הדין להידחות אף הוא. הלכה היא כי בית משפט זה לא יתערב בעונש שהושת על ידי הערכאה הדיונית, אלא במקרים שבהם ניכרת חריגה קיצונית ממדיניות הענישה הנוהגת במקרים דומים או כאשר נפלה על פני הדברים טעות מהותית ובולטת בגזר הדין(ע"פ 3187/21 אלקאדי נ' מדינת ישראל, פסקה 9 (21.8.2022); ע"פ 78/21 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 8 (26.7.2022)). המקרה שלפנינו אינו נמנה על המקרים המצדיקים את התערבות ערכאת הערעור.

42. בשים לב להלכה הנוהגת ולמבחנים שנקבעו במסגרתה, בית המשפט המחוזי צדק בקובעו מתחמי ענישה נפרדים, אחד בגין אירוע הדריסה ושני בגין אירוע הרצח. כמו כן, בית המשפט המחוזי נתן משקל רב לנסיבותיו האישיות של המערער, ולטעמי אף משקל עודף. ספק בעיני אם היה מקום לקבוע את עונשו של המערער בחלקו התחתון של

מתחם הענישה שנקבע. אף איני מוצא להתערב בקביעות בית המשפט המחוזי באשר לחפיפת חלק מעונש המאסר שנגזר על המערער. גם בהיבט זה, ככל שיש סטייה כלשהי מן הראוי, הרי שהיא לקולה ולא לחומרה.

הגנה מן הצדק

43. כאמור, המערער טוען לפגם בכך שמבין כלל המעורבים בפרשה, רק נגדו הוגש כתב אישום. במישור העקרוני, נקבע כי "אכיפה בררנית יכולה להקים הגנה מן הצדק מקום בו נאכף הדין באופן שונה, בין ביחס למעורבים באותה פרשה ובין כאשר מדובר בפרשות שונות, ובלבד שאין כל טעם רלוונטי המבחין ביניהם..." (ע"פ 3507/19 בורקאן נ' מדינת ישראל, פסקה 12 (3.12.2020)). לצד זאת, נקבע כי תנאי בסיסי לקיומה של אכיפה בררנית הוא הוכחת הפליה ממש, תוך סטייה ממדיניות התביעה (ע"פ 1126/19 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 25 (23.11.2021)).

44. בענייננו, בעוד שעל פני הדברים ניתן לתהות מדוע לא הואשמו מעורבים נוספים בפרשה, כגון אלו אשר סייעו למערער להכניס את המנוחה לרכב בניגוד לרצונה, התביעה סברה כי אין באמתחתה די ראיות להגשת כתב אישום. שיקול ראייתי זה הוא השוני הרלוונטי המבחין בין המערער למעורבים הנוספים. גם בהקשר זה, ראוי להזכיר את הכלל לפיו בית המשפט אינו מחליף את שיקול דעתה של התביעה בשיקול דעתו שלו, לא כל שכן כשמדובר בשיקולים ראייתיים המצויים במומחיות התביעה (ע"פ 207/20 אופיר נ' מדינת ישראל - רשות ההגבלים העסקיים, פסקה 109 (3.5.2022)).

מלבד זאת, לטעמי די בעובדה כי שלל גרסאות המערער בחקירותיו במשטרה נקבעו כשקריות כדי לדחות את טענתו. מחד גיסא, המערער מסר לרשויות פעם אחר פעם גרסה כוזבת, כך שבהחלט ייתכן כי פגע באפשרות להעמיד לדין מעורבים נוספים; ומאידך גיסא, המערער תוקף כעת בחריפות את ההחלטה שלא להעמיד אחרים לדין בשל העדר ראיות מספקות. לא ניתן לאחוז בחבל בשני קצותיו.

סוף דבר

45. רנין רחאל ז"ל נרצחה מספר שבועות לפני יום הולדתה ה-19. הכתובת הייתה על הקיר, אולם מנגנוני ההגנה, לרבות המשפטיים והחברתיים, כשלו מלהגן על חייה. רנין נרצחה על ידי אחיה הבוגר ממנה מאחר שהדרך שבה בחרה לחיות את חייה לא הייתה לרוחו. היא התחננה כי יחוס על חייה, ללא הועיל; והוא בחר לרצחה באכזריות אין קץ.

כה רבים אלו שהיה בכוחם לסייע לרנין, אך מעטים בלבד ניסו. היא נחטפה בנוכחותם ובעזרתם של אחרים והיא נרצחה על ידי אחיה לנגד עיניהם של שלושה מבני משפחתה. היא הפקרה לגורלה. בודדה הייתה בחודשים האחרונים לחייה ובודדה במותה.

פעמים רבות כאשר אנו דנים בערעורים על הרשעה בעבירת רצח, נציג משפחת הקורבן מבקש לספר, בקול

רועד ועיניים דומעות, על האובדן הכבד, על מעלותיו של הקורבן והצער הרב שנגרם מהירצחו. בדיון בערעור זה לא היה מי שידבר בשבחה של המנוחה וישמיע את קולה. נדרש אפוא חשבון נפש עמוק, לא רק מצדו של המערער. יש לקוות כי פסק הדין שניתן בפרשת רציחתה, יהא כגל-עד לזכרה של בחורה צעירה אשר כל שביקשה היה את חירותה.

יש לשוב ולומר באופן ברור ונחרץ: הרצח שלפנינו משקף תפיסת עולם מעוותת שיש לעקור מן השורש, לפיה מה שנתפס כפגיעה בכבוד של אדם או משפחה מצדיק את נטילת חייו של אחר - לרוב של אישה או נערה, כבמקרה המחריד שלפנינו.

לסיום, אביא מדבריו של המשורר ג'ובראן ח'ליל ג'ובראן, בתרגום חופשי:

"ילדיכם אינם שלכם, ילדיכם הם בני החיים. ... על אף שחיים עמכם, אינם בבעלותכם"

ובשפת המקור עוצמתן של המילים מהדהדת אף יותר:

"أولادكم ليسوا لكم

أولادكم أبناء الحياة المشتاقة إلى نفسها, ...

ومع أنهم يعيشون معكم, فهم ليسوا ملكاً لكم"

46. סיכומו של דבר, אציע לחברי" כי נדחה את הערעור על שני חלקיו.

שׁוֹפֵט

השופט א' שטיין:

אני מסכים.

שׁוֹפֵט

השופט ח' כבוב:

אני מסכים.

שופט

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט י' אלרון.

ניתן היום, כ"ב באלול התשפ"ב (18.9.2022).

שופט

שופט

שופט
